

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ
Кафедра управління державними і корпоративними фінансами

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення дисципліни
«МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-КРЕДИТНІ РОЗРАХУНКИ»

Харків – 2016

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри управління державними і корпоративними фінансами 28 вересня 2015 р., протокол № 3.

Подано методичні рекомендації до виконання самостійної роботи, надано додаткові питання, які студент повинен знати у процесі вивчення дисципліни. Наведено методичні рекомендації до написання реферату. Також пропонуються тестові завдання для закріплення вивченого матеріалу. До кожної теми подається перелік літературних джерел для підготовки.

Укладач

доц. К.А. Карачарова

Рецензент

доц. О.О. Коковіхіна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення дисципліни

*«МІЖНАРОДНІ
ВАЛЮТНО-КРЕДИТНІ РОЗРАХУНКИ»*

Відповідальний за випуск Карачарова К.А.

Редактор Еткало О.О.

Підписано до друку 24.12.15 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,75. Тираж 30. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Методичні рекомендації до організації та виконання самостійної роботи.....	5
1.1 Форми самостійної роботи та їх характеристика.....	5
1.2 Критерії оцінювання, зміст та форми контролю.....	7
1.3 Рекомендації до написання реферату.....	8
2 Тематичне планування самостійної роботи студентів.....	11
Тема 1. Основи організації та механізми міжнародних розрахунків.....	11
Тема 2. Особливості документообігу в операціях міжнародних розрахунків.....	16
Тема 3. Документарні та недokumentарні форми розрахунків.....	20
Тема 4. Кредит в операціях міжнародних розрахунків.....	26
Тема 5. Загальні принципи діяльності банків на валютному ринку.....	31
Тема 6. Конверсійні операції банку на валютному спот-ринку.....	33
Тема 7. Валютні операції на строковому ринку.....	36
Тема 8. Управління валютними ризиками.....	39
Список літератури.....	43

ВСТУП

У процесі вивчення курсу «Міжнародні валютно-кредитні розрахунки» важливий акцент перенесено на самостійне осмислення, опрацювання наукової інформації, вироблення умінь самостійно аналізувати різноманітні аспекти функціонування банківської системи, розвитку взаємовідносин різних котрагентів з комерційними банками в організації грошово-кредитного регулювання.

Самостійне вивчення дисципліни «Міжнародні валютно-кредитні розрахунки» ставить за мету:

- поглибити теоретичні знання з дисципліни;
- засвоїти в повному обсязі навчальну програму та сформувані самостійність як особистісну рису та важливу професійну якість;
- навчитися творчо опрацьовувати та аналізувати рекомендовані літературні джерела;
- сформувані вміння використовувати здобуті знання на практиці;
- сформувані вміння щодо виконання наукових досліджень із проблем пошуку, опрацювання, передавання та отримання інформації на міжнародному рівні;
- сформувані аналітичне мислення;
- засвоїти зміст, форми та способи міжнародних розрахунків;
- ознайомитися з порядком проведення валютних операцій в установах банків та правилами організації готівкового та безготівкового оборотів;
- ознайомитися з методикою розрахунку крос-курсів валют;
- набути навичок практичного аналізу стану валютного ринку та банківської системи загалом.

Самостійна робота планується, організується індивідуально кожним студентом, але він завжди може розраховувати на консультацію викладача. Вона включає опрацювання матеріалу лекцій, підготовку до практичних занять, вивчення додаткових тем і питань на основі рекомендованої літератури, підбір матеріалу для написання наукового дослідження, підготовку до участі в конференції тощо.

Під час наукового дослідження або роботи над рефератом студент може виявити більшу ініціативу і самостійність у підборі літератури, складанні плану роботи. Це необхідно не тільки для розвитку вміння самостійно опрацьовувати літературу, систематизувати прочитаний матеріал, а й для закріплення теоретичних знань, набутих під час вивчення дисципліни «Міжнародні валютно-кредитні розрахунки», та розвитку професійної культури студентів.

Методологія самостійного вивчення дисципліни передбачає використання таких прийомів, принципів та методів наукового пізнання, як аналіз та синтез, узагальнення, спостереження та порівняння, абстрактно-логічний аналіз, табличний метод, методи математичної статистики та економіко-математичного порівняння.

1 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1.1 Форми самостійної роботи та їх характеристика

Самостійна робота формує в студентів уміння і навички самостійної пізнавальної діяльності, вона одночасно сприяє розвитку й інших структурних компонентів особистості. Крім того, працюючи самостійно, студенти вчаться розв'язувати задачі, виконувати вправи, ставити досліди.

Основними формами самостійної роботи студентів є:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- опрацювання навчальної та методично-навчальної літератури;
- вивчення законодавчих і нормативних актів, що регламентують сферу діяльності банківської системи загалом;
- опрацювання монографічної літератури та періодичних видань;
- підготовка до практичних занять;
- виконання вправ та розв'язування задач;
- робота з довідниками та статистичними матеріалами;

- виконання навчальних завдань та контрольних-тестових робіт;
- підготовка реферативних робіт та їх презентація;
- підготовка до підсумкового контролю.

Організація самостійної роботи повинна мати комплексний характер. Перелік питань, що виносяться на самостійне опрацювання, передбачені програмою курсу, але в умовах обмеження кількості годин аудиторної роботи не розглянуті на лекціях чи практичних заняттях. Проте їх опрацювання необхідне для повного опанування теоретичного навчального матеріалу.

Розрахункові завдання та ситуаційні вправи призначені для закріплення практичних навичок, методів, прийомів та інструментів валютних операцій.

Важливою формою контролю за виконанням самостійної роботи є написання реферату. Робота повинна мати творчий характер з елементами наукового пошуку, спиратись на систематизовані теоретичні знання з вузлових питань курсу. Під час виконання роботи слід пам'ятати, що її цінність залежатиме від висновків, які студент зробить самостійно, чи запропонує найбільш ефективні шляхи вирішення проблем, що досліджуються. Основною проблематикою нині є: підтримка сталості національної грошової одиниці, зміцнення довіри до національної банківської системи, підвищення надійності та ефективності функціонування платіжної системи. Етапи виконання роботи:

- обґрунтування вибору теми та складання плану роботи;
- підбір і опрацювання навчальної та монографічної літератури за темою;
- підбір та обробка статистичного матеріалу, що відображає практичний бік досліджуваного явища (за останні 3 – 5 років);
- написання й оформлення роботи;
- презентація роботи.

Тематика рефератів наводиться до кожної з тем курсу і за бажанням студента може бути доповнена іншою проблематикою, яка має відповідати програмі курсу, з відповідним погодженням викладача. Робота може бути підготовлена рукописним (обсягом 10 – 15 сторінок) чи машинописним (8 – 10 сторінок стандартних аркушів формату А4) способами.

1.2 Критерії оцінювання, зміст та форми контролю

Формами контролю студентів за якістю оволодіння навчальним матеріалом є: самоконтроль за допомогою контрольних завдань та контроль з боку викладача, який здійснюється за допомогою методів поточного і проміжного контролю.

Методами поточного контролю є:

- усне опитування студентів на практичних заняттях;
- перевірка практичних завдань, виконаних студентами індивідуально;
- перевірка рефератів та організація їх презентацій;
- співбесіда.

До форм підсумкового контролю належать:

- проведення контрольних робіт в аудиторії (за тематичними модулями);
- екзамен (залік) за передбаченими програмою курсу питаннями та практичними завданнями.

Вивчення питань, винесених для самостійного опрацювання, відбувається в терміни між лекціями та семінарами. На кожному семінарському занятті здійснюється перевірка засвоєння студентами тем, винесених для самостійного опрацювання, що передбачає усне опитування, перевірку рефератів за заданими темами, внесення питань, винесених для самостійного опрацювання, у перелік питань рефератів.

Готуючись до виступу на семінарі, доцільно скласти план або тези виступу, якими можна користуватися під час виступу. Пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою відбуваються під керівництвом викладача, який допомагає в їх пошуці (нормативних джерел, підручників, монографій, статей та ін.) та консультує студентів щодо їх аналізу, а також допомагає здійснити аналітичний розгляд наукових публікацій.

Найпоширенішими формами усного оприлюднення результатів пошуково-аналітичної роботи студентів є доповідь та повідомлення.

Доповідь – це документ, де викладаються певні питання, висновки, пропозиції. Вона призначена для усного (публічного) прочитання та обговорення. Вибір способу підготовки доповіді

залежить від змісту матеріалу та завдань семінарського заняття. Обсяг доповіді – до 8 сторінок. Якщо доповідь складається з 4 – 6 сторінок, вона називається повідомленням.

Перед написанням реферату студент повинен опрацювати міжнародні та національні правові акти, обов'язкові та додаткові літературні джерела за темою. Обсяг реферату – до 15 сторінок. Структура реферату: вступ (до двох сторінок); основна частина (8 – 10 сторінок); висновки (до двох сторінок); список використаної літератури. Реферат виконується на аркушах паперу формату А4.

Критеріями оцінювання реферативних робіт є повнота розкриття теми, висвітлення сучасного стану та перспективних змін об'єкта дослідження, дотримання логіки та послідовності викладу, якісне оформлення реферату з дотриманням вимог вищої школи, володіння матеріалом обраної теми при презентації реферату.

Якщо студент не підготувався до семінару або пропустив його, він повинен відпрацювати відповідну тему за однією з таких форм:

- усна (відповіді на питання, винесені на семінарське заняття);
- доповідь (за заданою викладачем темою);
- реферат (за відповідною темою семінарського заняття).

1.3 Рекомендації до написання реферату

У процесі вивчення курсу «Міжнародні валютно-кредитні розрахунки» важливий акцент перенесено на самостійне осмислення, опрацювання наукової інформації, вироблення уміння самостійно аналізувати різноманітні аспекти міжнародних розрахунків. Програмою курсу передбачено написання та захист реферату. Написання реферату є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального чи навчально-дослідницького характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується разом із складанням підсумкового заліку із даної навчальної дисципліни.

Метою написання реферату є:

- перевірка здатності студента до творчого одноосібного застосування теоретичних знань та практичних навичок;
- самостійне вивчення частини програмного матеріалу;
- систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу «Міжнародні валютно-кредитні розрахунки»;
- розвиток навичок самостійної роботи студентів.

Виконання реферату починається з вибору теми. Тема реферату обирається студентом із запропонованого переліку тем за власним бажанням або може бути рекомендована викладачем. Студент може запропонувати іншу тему, яка має теоретичне або практичне значення. Тема реферату повинна бути узгоджена з викладачем і не повторюватись у межах групи. Використовуючи набуті знання зі спеціальних дисциплін, а також підібрані фактичні матеріали з міжнародної практики, студент повинен самостійно дослідити одну із актуальних проблем курсу «Міжнародні валютно-кредитні розрахунки».

При написанні реферату важливим є підбір і аналіз літературних джерел. У рефераті узагальнюються теоретичні положення, що містяться в спеціалізованій літературі з досліджуваної проблематики, аналізується стан правової бази, розкривається значення даної теми в сучасних умовах, виявляються проблеми та розробляються пропозиції щодо їх вирішення.

До загальних вимог, що ставляться до реферату, можна віднести: чіткість та логічну послідовність викладення матеріалу; переконливість аргументації; стислість та точність формулювання зазначених питань; конкретність викладення отриманих результатів.

Структура реферату повинна містити в собі такі елементи:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

У вступі необхідно визначити актуальність теми, сучасний стан проблеми, що розглядається, мету та завдання дослідження. Основна частина повинна базуватися на виборі напряму дослідження, вона складається з огляду літератури за темою, узагальнення теоретичного та аналітичного матеріалу. У висновках необхідно дати найбільш важливі теоретичні і практичні результати дослідження, які впливають з основної частини реферату. У роботі слід використати законодавчо-нормативну базу з питань валютного регулювання і здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Логічно доповнює і завершує реферат список літератури. Відомості про джерела, що включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами стандарту, літературних джерел повинно бути не менше 10. Обсяг реферату повинен бути не менше 10 машинописних (15 рукописних) аркушів формату А4.

У процесі виконання реферату студент повинен виявити творчий підхід до аналізу літературних джерел, вміння самостійно працювати із законодавчими та нормативними актами, логічно і послідовно викладати основні положення, що розкривають зміст обраної теми, робити висновки та узагальнення.

Під час наукового дослідження або роботи над доповіддю студент може виявити більшу ініціативу і самостійність у підборі літератури, складанні плану роботи. Це необхідно не тільки для розвитку вміння самостійно опрацьовувати літературу, систематизувати прочитаний матеріал, а й для закріплення теоретичних знань, набутих під час вивчення дисципліни «Міжнародні валютно-кредитні розрахунки» та розвитку професійної культури студентів.

Реферат подається в установлені строки на перевірку викладачу. Викладач повинен виставити попередню оцінку за реферат. Підсумкова оцінка виставляється на основі оцінки викладача, результату доповіді перед групою або перед викладачем і отриманих відповідей на запитання.

2 ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. Основи організації та механізми міжнародних розрахунків

Питання для самостійного опрацювання

1 Валютно-фінансові та платіжні умови зовнішньоекономічних угод.

2 Форми та основи організації міжнародних розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств.

3 Особливості здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності та відповідальність за порушення валютного законодавства України.

4 Методи управління ризиками, що притаманні зовнішньоекономічній діяльності.

Теми рефератів

1 Суть і особливості міжнародних розрахунків.

2 Зовнішньоекономічна діяльність: організація і документальне оформлення.

3 Особливості застосування національних та колективних валют у міжнародних розрахунках.

4 Міжнародні розрахунки у зовнішньоекономічній діяльності.

5 Світова ієрархія валют і перспективи її розвитку.

6 Управління кредитними ризиками на рівні окремої позики.

7 Управління кредитними ризиками в діяльності комерційних банків.

8 Особливості оцінки кредитних ризиків комерційного банку.

9 Роль національних і колективних валют та золота в міжнародних розрахунках.

Література [1, 5, 6, 8, 10, 14, 32 – 34, 36, 68, 70].

Практичні завдання

Завдання 1

Фірма – клієнт вашого банку звернулася за консультацією. Фірма здійснює експортно-імпортні операції з такими країнами: США, Бельгія, Іран. Основним видом діяльності фірми є виробництво поліетилену і торгівля як поліетиленом, так і обладнанням для виробництва товарів з нього. Фірма виступає як експортер поліетилену та імпортер обладнання.

Охарактеризуйте позитивні властивості форм міжнародних розрахунків для клієнта, якщо він – експортер (імпортер).

Виявіть основні види ризиків, з якими може зіткнутися підприємство. Порадьте найкращі способи страхування валютного ризику. Виділіть найтипівіші ризики, які може зазнати клієнт при використанні кожної форми міжнародних розрахунків.

Тести для самоконтролю:

1 Міжнародні розрахунки – це:

а) грошові розрахунки між установами, підприємствами, банками та окремими особами, пов'язані з рухом товарно-матеріальних цінностей та послуг у міжнародному обороті;

б) використання валютних цінностей як засобу міжнародного обігу;

в) будь-яка операції між резидентами та нерезидентами у валюті України;

г) б, в;

д) інша відповідь.

2 У зовнішньоторговельних операціях існують такі способи платежу:

а) бартер;

б) готівковий платіж;

в) безготівковий платіж;

г) взаємозалік;

д) платіж у кредит та аванс;

е) б, д;

ж) інша відповідь.

3 Авансові перерахунки передбачають:

а) що покупець оплачує суму, обумовлену в контракті, через певний час після поставки товару;

б) виплату покупцем погоджених у контракті сум до передання товаророзпорядчих документів і самого товару в розпорядження покупця;

в) що платіж здійснюється через банк під час передання продавцем товаророзпорядчих документів або самого товару покупцю.

4 Платіж готівкою передбачає:

а) що покупець оплачує суму, обумовлену в контракті, через певний час після поставки товару;

б) виплату покупцем погоджених у контракті сум до передання товаророзпорядчих документів і самого товару в розпорядження покупця;

в) що платіж здійснюється через банк під час передання продавцем товаророзпорядчих документів або самого товару покупцю.

5 Спосіб платежу в кредит передбачає:

а) що покупець оплачує суму, обумовлену в контракті, через певний час після поставки товару;

б) виплату покупцем погоджених у контракті сум до передання товаророзпорядчих документів і самого товару в розпорядження покупця;

в) що платіж здійснюється через банк під час передання продавцем товаророзпорядчих документів або самого товару покупцю.

6 Спеціальні права запозичення – міжнародний резервний актив, створений МВФ з метою доповнення існуючих міжнародних резервних активів, що являє собою «кошик» таких валют:

а) долар США, японська єна, німецька марка, французький франк, англійський фунт стерлінгів;

б) долар США, євро, англійський фунт стерлінгів і японська єна;

в) долар США, євро, японська єна;

г) долар США, євро, англійський фунт стерлінгів.

7 Спеціальні права запозичення можуть утримувати та використовувати:

а) країни-члени МВФ, які висловили бажання стати учасниками системи СПЗ та МВФ;

б) за рішенням ради управляючих МВФ країни, що не є членами МВФ;

в) регіональні міжнародні банки та національні банки;

г) регіональні валютні та інші фонди;

д) фізичні особи;

е) а, б, в, г;

ж) а, б, в, г, д.

8 Валюта ціни – це валюта, у якій:

а) визначається ціна контракту;

б) оплачується зобов'язання покупця (імпортера);

в) курс відповідного виду платіжного засобу – телеграфного або банківського переказу за платежами векселями чи без них.

9 Валюта платежу – це валюта, у якій:

а) визначається ціна контракту;

б) оплачується зобов'язання покупця (імпортера);

в) курс відповідного виду платіжного засобу – телеграфного або банківського переказу за платежами векселями чи без них.

10 Ризик країни:

а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;

в) це загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту;

г) виникає для експортера, якщо імпортер неспроможний або не бажає здійснити платіж за контрактом;

д) полягає в невиконанні сторонами умов контракту.

11 Ризик банку:

а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;

в) це загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту;

г) виникає для експортера, якщо імпортер неспроможний або не бажає здійснити платіж за контрактом;

д) полягає в невиконанні сторонами умов контракту.

12 Валютний ризик:

а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;

в) це загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту;

г) виникає для експортера, якщо імпортер неспроможний або не бажає здійснити платіж за контрактом;

д) полягає в невиконанні сторонами умов контракту.

13 Ризик неплатежу:

а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;

в) це загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту;

г) виникає для експортера, якщо імпортер неспроможний або не бажає здійснити платіж за контрактом;

д) полягає в невиконанні сторонами умов контракту.

14 Ризик невиконання контракту:

а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;

в) це загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту;

г) виникає для експортера, якщо імпортер неспроможний або не бажає здійснити платіж за контрактом;

д) полягає в невиконанні сторонами умов контракту.

Тема 2. Особливості документообігу в операціях міжнародних розрахунків

Питання для самостійного опрацювання

1 Особливості оформлення, реєстрації і здійснення зовнішньоекономічних договорів (угод) в Україні.

2 Зміст зовнішньоекономічного договору.

3 Недержавне регулювання міжнародної комерційної діяльності.

4 Контрактне регулювання міжнародної комерційної діяльності.

Теми рефератів

1 Види документів при міжнародних поставках.

2 Валютне регулювання і контроль в Україні. Функції агентів валютного регулювання.

3 Практика застосування валютних обмежень в Україні.

4 Валютна політика України: сутність та особливості реалізації.

Література [2, 5, 6, 8, 10, 11, 36, 37, 47, 48, 70, 72, 73].

Практичні завдання

Завдання 1

Фірма має у вашому банку рахунок у гривнях та валютний рахунок у євро. Клієнт отримав пропозиції з трьох країн на постачання йому обладнання:

- австрійська фірма запропонувала оплату за відкритим рахунком на умові ФОБ через 1 місяць;
- компанія з Португалії ставить умовою документарне інкасо, СРТ через 2 місяці;
- фірма з Бельгії вимагає документарний акредитив, СІР через 3 місяці.

У комерційному банку та страховій компанії встановлено такі тарифи: страхування – 2,4 % від загальної вартості контракту, комісійні за інкасо – 0,15 %, комісійні за акредитив – 0,65 %.

Поясніть сутність запропонованих умов ІНКОТЕРМС. Допоможіть клієнтові визначити найкращу пропозицію, враховуючи, що ціна контракту (в євро): Австрія – 28 500; Португалія – 26 950; Бельгія – 29 000.

Тести для самоконтролю:

1 Контракт – це:

а) документ, який оформлюється експортером чи третьою стороною, у якому засвідчується вага товарів даної партії. Цей документ посвідчує, що вантаж товару відповідає вантажеві, зазначеному в інших документах;

б) документ, який свідчить про те, що одна сторона угоди (продавець) зобов'язується доставити товар у власність іншій стороні (покупцю), яка у свою чергу зобов'язується прийняти його і заплатити ціну за товар;

в) документ, у якому визначені грошові вимоги експортера до імпортера.

2 Типова структура зовнішньоторгового контракту включає такі елементи:

а) вступна частина, предмет контракту, кількість та якість товару, арбітраж;

б) термін і дата поставки, базисні умови поставки, упакування й маркірування, умови про гарантії, рекламації, арбітраж;

в) усі відповіді правильні.

3 Преамбула – це:

а) елемент контракту, у якому дається повна юридична назва сторін, вказується номер контракту, місце і дата його підписання, визначення сторін, що підписують угоду («продавець», «покупець», «постачальник», «замовник» і т.д.);

б) елемент контракту, у якому визначають обов'язки продавця і покупця з доставляння товарів і встановлюють момент переходу ризику від продавця до покупця при пошкодженні товару;

в) стаття контракту, у якій устанавлюється порядок вирішення суперечок, що можуть виникнути між сторонами, якщо вони не можуть вирішити протиріччя іншим шляхом.

4 Базисні умови поставки – це:

а) елемент контракту, у якому дається повна юридична назва сторін, указується номер контракту, місце і дата його підписання, визначення сторін, що підписують угоду («продавець», «покупець», «постачальник», «замовник» і т.д.);

б) елемент контракту, у якому визначають обов'язки продавця і покупця з доставлення товарів і встановлюють момент переходу ризику від продавця до покупця при пошкодженні товару;

в) претензії покупця до продавця у зв'язку з невідповідністю кількості та якості доставленого товару до умов контракту.

5 Рекламації – це:

а) елемент контракту, у якому визначають обов'язки продавця і покупця з доставлення товарів і встановлюють момент переходу ризику від продавця до покупця при пошкодженні товару;

б) претензії покупця до продавця у зв'язку з невідповідністю кількості та якості доставленого товару до умов контракту;

в) стаття контракту, у якій устанавлюється порядок вирішення суперечок, що можуть виникнути між сторонами, якщо вони не можуть вирішити протиріччя іншим шляхом.

6 Арбітраж – це:

а) стаття контракту, у якій установлюється порядок вирішення суперечок, що можуть виникнути між сторонами, якщо вони не можуть вирішити протиріччя іншим шляхом;

б) елемент контракту, у якому визначають обов'язки продавця і покупця доставлення товарів і встановлюють момент переходу ризику від продавця до покупця при пошкодженні товару;

в) претензії покупця до продавця у зв'язку з невідповідністю кількості та якості доставленого товару до умов контракту.

7 Комерційні документи – це документи, які:

а) дають вартісну, якісну та кількісну характеристики товару;

б) виписуються вантажоперевізником як підтвердження того, що товар прийнятий ним до перевезення;

в) виписуються при відвантаженні товару на умовах СІФ (CIF) або СІП (CIP).

8 Транспортні документи – це документи, які:

а) дають вартісну, якісну та кількісну характеристики товару;

б) виписуються вантажоперевізником як підтвердження того, що товар прийнятий ним до перевезення;

в) виписуються при відвантаженні товару на умовах СІФ (CIF) або СІП (CIP).

9 Страхові документи – це документи, які:

а) дають вартісну, якісну та кількісну характеристики товару;

б) виписуються вантажоперевізником як підтвердження того, що товар прийнятий ним до перевезення;

в) виписуються при відвантаженні товару на умовах СІФ (CIF) або СІП (CIP).

10 Фінансові документи – це :

а) чек та вексель;

б) рахунки-фактури та вагові підтвердження;

в) страхові документи.

Тема 3. Документарні та недокументарні форми розрахунків

Питання для самостійного опрацювання

- 1 Узгодження умов інкасо.
- 2 Виписка інкасового доручення і подання документів.
- 3 Уніфіковані правила для інкасо (УПІ).

Теми рефератів

- 1 Особливості використання в міжнародних розрахунках документарних форм розрахунків.
- 2 Використання документарного акредитива в міжнародних розрахунках.
- 3 Використання документарного інкасо в міжнародних розрахунках.
- 4 Уніфіковані правила для акредитива та інкасо.
- 5 Правовий режим акредитива як форми безготівкових розрахунків.

Література [5, 12, 18, 46, 63, 64, 70].

Практичні завдання

Завдання 1.

Вітчизняні учасники зовнішньоекономічної діяльності все частіше звертаються в обслуговуючі банки для консультації щодо особливостей застосування документарного акредитива в міжнародних розрахунках. Подамо класифікацію документарних акредитивів за такими ознаками:

- підстави виконання (акредитив товарний, акредитив резервний, акредитив чистий, акредитив змішаний);
- спосіб виконання (акредитив платіжний, акредитив акцептний, акредитив з неогоціною тратт);
- можливість відкликання (акредитив відкличний та безвідкличний);

- наявність покриття (акредитив покритий, акредитив непокритий);

- наявність підтвердження (акредитив підтверджений, акредитив непідтверджений);

- можливість переказу (акредитив переказний, акредитив не-переказний);

- можливість відновлення (акредитив відновлювальний, або револьверний, акредитив невідновлювальний).

Наведіть документообіг за кожною формою документарного акредитива. Заповніть таблиці, у яких необхідно визначити переваги та недоліки акредитивної форми розрахунків. Дайте визначення, у яких випадках необхідно використовувати ті чи інші види документарного акредитива.

1 Дайте визначення видам акредитивів за підставами виконання. За допомогою таблиці 1 дайте характеристику акредитивів за підставами виконання, у відповідні клітинки необхідно вставити «так», «ні» або «частково».

2 Розкрийте сферу застосування та особливості використання акредитивів залежно від наявності покриття. У який момент здійснюються перерахування коштів банком-емітентом виконуючому банку при використанні покритого та непокритого акредитива ?

3 Наведіть особливості використання акредитивів залежно від наявності підтвердження. При використанні підтвердженого або непідтвердженого акредитива яку відповідальність несуть банки, що беруть зобов'язання за акредитивом (банк-емітент та виконуючий банк)?

Таблиця 1 - Характеристика акредитивів за підставами виконання

Види акредитивів за підставами виконання	Функції акредитива			
	розрахункова	забезпечувальна	кредитна	інформаційна
Товарний				
Резервний				
Чистий				
Змішаний				

4 Охарактеризуйте особливості використання акредитивів у залежності від способу їх виконання.

У таблиці 2 у відповідні клітинки в залежності від умов платежу вставте «повністю» або «частково». У таблиці 3 у відповідні клітинки вставте учасників операції «бенефіціар», «банк-емітент», «бенефіціар або третя особа» залежно від виконуваних ними функцій.

Таблиця 2 – Характеристика платіжних акредитивів

Вид платіжного акредитива	Умови платежу	
	після пред'явлення документів	через визначений строк після пред'явлення документів
З платежем за пред'явленням		
З розстрочкою платежу		
З частковою розстрочкою платежу		

Таблиця 3 – Характеристика акредитивів за строком платежу

Вид акредитива	Учасники та їх функції		
	векседавець	векселедержатель	акцептант
Акцептний			
З неогоцією тратт			

5 Розкрийте сферу застосування та особливості використання акредитивів залежно від можливості переказу. У яких ситуаціях можуть бути використані переказні акредитиви для спрощення документообігу та платежів?

6 Надайте рекомендації щодо використання акредитивів залежно від можливостей поновлення. У яких випадках доцільно використовувати поновлювальні та непоновлювальні акредитиви?

7 Надайте характеристику акредитивів у залежності від можливості їх відкликання. У відповідні клітинки таблиці 4 необхідно вставити «так», «ні» або «частково» в залежності від функцій акредитива.

Завдання 2

Фірма – клієнт вашого банку здійснює протягом півроку експортні операції, використовуючи акредитивну форму розрахунків. Фірма звернулася до вас із запитанням про доцільність застосування інкасової форми розрахунків з її постійними контрагентами.

Таблиця 4 – Характеристика акредитивів за можливістю відкриття

Види акредитивів за можливістю відкриття	Функції акредитивів			
	розрахункова	забезпечувальна	кредитна	інформаційна
Відкритий				
Безвідкритий				

Поясніть клієнтові, чим відрізняється документарне інкасо від чистого інкасо. Яку саме форму інкасо ви запропонуєте клієнтові?

Поясніть клієнтові, чим відрізняються акредитивна та інкасова форми розрахунків, а також наведіть їх позитивні та негативні властивості. Яку саме форму розрахунків ви запропонуєте клієнтові?

Завдання 3

До банку 15 квітня надійшли нижченаведені акредитивні заяви.

1 Від деревообробного комбінату з Італії на 130 тис. євро для розрахунків з лісгоспом (Україна) за деревину. Акредитив безвідкритий, з депонуванням коштів у виконуючому банку, умовою використання акредитива є заборона його часткового використання постачальником;

2 Від фірми-реалізатора одягу з Німеччини для розрахунків із швейною фабрикою на суму 80 тис. євро. Акредитив відкритий, непокритий.

3 Від заводу з Польщі на ім'я кабельного заводу для розрахунків за кабельну продукцію. Акредитив безвідкритий, з покриттям у виконуючому банку, платежі за акредитивом за наявністю залізничних квитанцій без акцепту уповноваженого покупця, сума акредитива – 115 тис. євро.

17 квітня до банку надійшли від постачальників реєстри документів:

- від лісгоспу на 125 тис. євро про відвантаження продукції італійському деревообробному комбінату;

- від швейної фабрики про відвантаження продукції на 60 тис. євро із повідомленням про відмову фабрики від подальшого використання акредитива;

- від кабельного заводу про відвантаження продукції заводу в Польщі на 115 тис. грн. На реєстрах рахунків, які подав до банку кабельний завод, були зроблені акцептовані написи уповноваженої особи заявника акредитива.

Перелічити дії банку при одержанні заяв про виставлення акредитивів від банків-емітентів. Що зробить виконуючий банк, одержавши від постачальників реєстри документів та транспортні документи? Дії виконуючого банку з невикористаним залишком акредитива після закінчення його терміну дії або відмови постачальника від подальшого використання акредитива. Назвати позитивні і негативні властивості акредитивної форми розрахунків, нарисувати схему документообігу при використанні в розрахунках документарного акредитива.

Тести для самоконтролю

1 Грошове зобов'язання банку, яке виставляється на підставі доручення його клієнта-імпортера на користь експортера, – це:

- а) банківський переказ;
- б) документарний акредитив;
- в) доручення на інкасо;
- г) документарне інкасо.

2 Чи правильне твердження: «Безвідкличний акредитив дає бенефіціару високий ступінь гарантії того, що його поставки і послуги будуть оплачені, як тільки він виконає умови акредитива»:

- а) так;
- б) ні;
- в) не завжди.

3 Безвідкличний непідтверджений акредитив передбачає, що:

а) банк-кореспондент лише авізує бенефіціару відкриття акредитива й не бере ніякого зобов'язання платежу;

б) банк-кореспондент підтверджує бенефіціару акредитив і в такий спосіб зобов'язується здійснити платіж за документами, що відповідають акредитиву, які подано вчасно;

в) банками без попередньо зарезервованих коштів своїх клієнтів на їх рахунках відкрито акредитив.

4 Безвідкличний підтверджений акредитив передбачає, що:

а) банк-кореспондент лише авізує бенефіціару відкриття акредитива й не бере ніякого зобов'язання платежу;

б) банк-кореспондент підтверджує бенефіціару акредитив і в такий спосіб зобов'язується здійснити платіж за документами, що відповідають акредитиву, які подано вчасно;

в) банк-емітент попередньо надає в розпорядження виконуючого банку валютні кошти (покриття), що належать імпортеру, на суму акредитива на термін дії зобов'язань банку-емітента з умовою можливості їх використання для платежів за акредитивом.

5 Непокритий акредитив передбачає, що:

а) банк-кореспондент лише авізує бенефіціару відкриття акредитива й не бере ніякого зобов'язання платежу;

б) банк-кореспондент підтверджує бенефіціару акредитив і в такий спосіб зобов'язується здійснити платіж за документами, що відповідають акредитиву, які подано вчасно;

в) банками без попередньо зарезервованих коштів своїх клієнтів на їх рахунках відкрито акредитив.

6 Акредитиви за способом використання поділяються на:

а) документарні та грошові;

б) документарні акредитиви та акредитивні листи;

в) прямо авізовані, авізовані через авізуючий банк та попередньо авізовані.

7 Акредитиви за формою використання поділяються на:

а) документарні та грошові;

б) документарні акредитиви та акредитивні листи;

в) підтвержені та непідтвержені.

8 Акредитиви за способом виконання поділяються на:

- а) документарні та грошові;
- б) документарні акредитиви та акредитивні листи;
- в) шляхом платежу за пред'явленням, шляхом акцепту, шляхом платежу з відстрочкою, шляхом неогоціації.

9 Доручення експортера своєму банкові одержати від імпортера безпосередньо або через інший банк певну суму, яку зазначено в платіжних документах, або підтвердження, що цю суму буде виплачено в певний строк, – це:

- а) банківський переказ;
- б) документарний акредитив;
- в) інкасо.

10 Учасниками розрахунків по інкасо є:

- а) довіритель – експортер, банк-ремітент, представляючий банк, інкасуєчий банк, платник – імпортер;
- б) експортер, імпортер та їх банки;
- в) тільки банк експортера та банк імпортера.

Тема 4. Кредит в операціях міжнародних розрахунків

Питання для самостійного опрацювання

- 1 Кредитна політика комерційного банку.
- 2 Оцінка кредитоспроможності позичальника.
- 3 Міжнародний кредит та його роль у міжнародних економічних відносинах.
- 4 Форми та види міжнародного кредиту.

Теми рефератів

- 1 Особливості кредитування учасників міжнародних розрахунків.
- 2 Державне регулювання міжнародних кредитних відносин.
- 3 Міжнародні фінансово-кредитні організації та їх роль у підвищенні економічного потенціалу України.
- 4 Проблема заборгованості та можливі шляхи її розв'язання.
- 5 Банківське фінансування розрахунків за імпортом.

6 Співробітництво України з міжнародними валютно-кредитними організаціями.

7 Зовнішній борг України та проблеми його обслуговування.

8 Кредитування підприємств міжнародними фінансово-кредитними інститутами.

9 Факторинг у кредитуванні зовнішньоекономічної діяльності.

10 Форфейтинг у кредитуванні зовнішньоекономічної діяльності.

11 Порядок здійснення банком факторингових операцій.

Література [5, 8, 40, 61, 69, 70].

Практичні завдання

Завдання 1

Компанія «Альфа» та фірма «Бета» готують договір про поставку товару на суму 1 млн дол. США з розстрочкою оплати 1 рік за умови щоквартального погашення боргу і нарахованих відсотків. Ставка відсотків за кредит – 5,4 %.

Обчисліть нарахування і погашення відсотків за кредит з використанням лінійного і штафельного методів та прогресивного, регресивного і пропорційного способів. Порівняйте результати і дайте обґрунтовані рекомендації щодо умов контракту.

Завдання 2

За умовами контракту українське підприємство-експортер надало іноземному покупцю комерційний кредит на два роки в розмірі 70 % вартості експортної продукції. Розрахунки здійсніть у таблиці, зробіть висновок щодо доцільності використання імпортеру та експортеру кожного з варіантів погашення кредиту (таблиця 5).

Таблиця 5 – Варіанти погашення кредиту

Тратта	Строк сплати	Сума основного боргу	Сума відсотків			Загальна сума		
			1	2	3	1	2	3
1								
2								
3								
4								
Усього								

Погашення кредиту необхідно проводити рівними внесками кожні півроку. У відповідності до умов контракту підприємство-експортер повинно виписати комплект з 4 тратт на загальну суму боргу та відсотків. Сума контракту складає 460 тис. дол. США, річний відсоток за кредитом 8%. Розрахуйте суму основного боргу, суми відсотків та загальну суму платежу по тратті за трьома варіантами:

а) відсотки нараховуються із суми основного боргу, яка залишається після часткового погашення до дати наступного платежу;

б) на суму основного боргу по тратті за період від дати її виписки до дати сплати;

в) відсотки нараховуються із суми основного боргу за весь строк використання кредиту з поділом суми нарахованих відсотків на рівні частини від кількості тратт.

Тести для самоконтролю

1 Фірмовий кредит – це:

а) власне комерційний кредит у сфері зовнішньої торгівлі, коли експортер за контрактом продає товар імпортеру у вигляді відстрочки платежу;

б) позичковий капітал банку у грошовій (валютній) формі, що передається у тимчасове користування на умовах, передбачених кредитною угодою;

в) різновид міжнародного кредиту, коли одна країна (уряд) надає іншій позику в товарній або грошовій формі за міжурядовою угодою, а також шляхом розміщення державних цінних паперів на міжнародних фінансових ринках.

2 Банківський кредит – це:

а) власне комерційний кредит у сфері зовнішньої торгівлі, коли експортер за контрактом продає товар імпортеру у вигляді відстрочки платежу;

б) позичковий капітал банку у грошовій (валютній) формі, що передається у тимчасове користування на умовах, передбачених кредитною угодою;

в) різновид міжнародного кредиту, коли одна країна (уряд) надає іншій позику в товарній або грошовій формі за міжурядовою угодою, а також шляхом розміщення державних цінних паперів на міжнародних фінансових ринках.

3 Урядовий кредит – це:

а) власне комерційний кредит у сфері зовнішньої торгівлі, коли експортер за контрактом продає товар імпортеру у вигляді відстрочки платежу;

б) позичковий капітал банку у грошовій (валютній) формі, що передається у тимчасове користування на умовах передбачених кредитною угодою;

в) різновид міжнародного кредиту, коли одна країна (уряд) надає іншій позику в товарній або грошовій формі за міжурядовою угодою, а також шляхом розміщення державних цінних паперів на міжнародних фінансових ринках.

4 Акцептний кредит – це:

а) власне комерційний кредит у сфері зовнішньої торгівлі, коли експортер за контрактом продає товар імпортеру у вигляді відстрочки платежу;

б) позичковий капітал банку у грошовій (валютній) формі, що передається у тимчасове користування на умовах, передбачених кредитною угодою;

в) коли кредит надається векселедержателю і виступає як гарантія.

5 Кредитування експортера шляхом придбання векселів або інших боргових вимог називають:

а) лізинг;

б) факторинг;

в) форфейтинг.

6 Придбання банком у клієнта права на стягнення боргів без права зворотної вимоги до клієнта називають:

- а) лізинг;
- б) факторинг;
- в) форфейтинг.

7 Комісійно-посередницька діяльність, пов'язана з знаходженням банкові клієнтом-постачальником неоплачених платежів-вимог (рахунків-фактур) за поставлені товари, виконані роботи, послуги і відповідно права одержання платежу за ними, тобто з інкасуванням дебіторської заборгованості клієнта, тобто одержанням коштів за платіжними документами (без права зворотної вимоги до клієнта), - це:

- а) лізинг;
- б) факторинг;
- в) форфейтинг.

8 Вартість факторингу завжди вища за звичайну банківську позику чи банківську гарантію:

- а) так;
- б) ні;
- в) не завжди.

9 Прямий факторинг:

- а) в операції бере участь лише один фактор – з експорту в країні експортера, з яким імпортер уклав факторингову угоду;
- б) в операції беруть участь два фактори: з експорту в країні експортера та з імпорту в країні імпортера;
- в) операція, у якій покупцеві повідомляється про факторингову угоду.

10 Розкритий факторинг:

- а) в операції бере участь лише один фактор – з експорту в країні експортера, з яким імпортер уклав факторингову угоду;
- б) в операції беруть участь два фактори: з експорту в країні експортера та з імпорту в країні імпортера;
- в) операція, у якій покупцеві повідомляється про факторингову угоду.

Тема 5. Загальні принципи діяльності банків на валютному ринку

Питання для самостійного опрацювання

- 1 Міжнародні валютні ринки.
- 2 Сутність валютних операцій та їх класифікація.
- 3 Форвардні угоди.
- 4 Ф'ючерсні угоди.
- 5 Опціонні угоди.
- 6 Угоди своп.

Теми рефератів

- 1 Світові валютні, кредитні і фінансові ринки. Ринки золота.
- 2 Ризики в міжнародних валютно-кредитних відносинах. Способи їх страхування.
- 3 Механізми впливу інструментів монетарної політики центральних банків на валютні курси та сучасні тенденції в розвитку валютних ринків.
- 4 Передумови та періоди становлення валютного ринку України.
- 5 Сучасна система регулювання валютного ринку України.

Література [1, 5 – 8, 10, 19, 26, 35, 40, 65, 70].

Практичні завдання

Завдання 1

Визначити крос-курс гривні до російського рубля, виходячи з їх курсів до американського долара, порівняти й охарактеризувати його співвідношення з їх обмінними курсами на Українській і Московській міжбанківських валютних біржах:

- УМВБ: 100 дол. США – 541,98 грн;
- 100 рос.руб – 18,78 грн;
- ММВБ: 1 дол. США – 29,01 руб;
- 1 грн – 5,35 руб.

Завдання 2

Визначити крос-курс гривні до польського злотого, виходячи з їх курсів до євро, порівняти й охарактеризувати його співвідношення з їх обмінними курсами на Українській міжбанківській валютній біржі і Варшавській валютній біржі:

УМВБ: 100 євро – 579,95 грн;
100 польських злотих – 134,88 грн;
ВВБ: 1 дол. США – 3,8538 злотих;
1 грн – 0,7418 злотих.

Завдання 3

Визначити крос-курс гривні до білоруського рубля, виходячи з їх курсів до американського долара, порівняти й охарактеризувати його співвідношення з їх обмінними курсами на Українській і Білоруській міжбанківських валютних біржах:

УМВБ: 100 дол. США – 541,98 грн;
100 білоруських рублів – 3,98 грн;
БМВБ: 1 дол. США – 136,20 руб;
1 грн – 25,20 руб.

Тести для самоконтролю

1 Учасниками валютного ринку України є:

- а) Національний банк України та уповноважені банки й валютно-кредитні установи;
- б) резиденти та нерезиденти, які здійснюють у встановленому НБУ порядку операції через уповноважені банки;
- в) а, б.

2 Валютна інтервенція – це:

- а) втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу на курс національної валюти за допомогою купівлі-продажу іноземної валюти;
- б) різновид валютної операції комерційних банків;
- в) валютна операція, що здійснюється між уповноваженими банками та уповноваженими фінансово-кредитними установами.

3 Суб'єкти міжбанківського валютного ринку України:

- а) Національний банк України, уповноважені банки, уповноважені кредитно-фінансові установи;

б) Національний банк України, уповноважені банки, уповноважені кредитно-фінансові установи, валютні біржі;

в) резиденти та нерезиденти, які здійснюють у встановленому НБУ порядку операції через уповноважені банки.

4 Монетарні метали – це :

а) золото та метали іридієво-платинової групи;

б) ювелірні вироби;

в) побутові вироби із золота.

5 Чи правильне твердження: «Акції, виражені в іноземній валюті, – це валютні цінності»:

а) так;

б) ні;

в) не завжди.

Тема 6. Конверсійні операції банку на валютному спот-ринку

Питання для самостійного опрацювання

1 Сутність, види та цілі конверсійних операцій.

2 Валютні операції на умовах спот.

3 Котирування валют. Курси покупця і продавця.

Теми рефератів

1 Валютний ринок та валютно-фінансова політика в Україні.

2 Валютні операції з форвардними контрактами.

3 Загальна характеристика валютних опціонів.

4 Управління неторговими валютними операціями.

5 Ф'ючерсні операції з іноземною валютою.

Література [1, 2, 5, 6, 8, 10, 35, 36, 45, 70].

Практичні завдання

Завдання 1

Комерційний банк уклав договір авалю з векселедавцем – переробним комбінатом. Угодою передбачається, що аваліст несе відповідальність за платіж за простими і переказними векселями терміном не більше 3 місяців від моменту пред'явлення. Аваліст гарантує в разі невиконання (часткового виконання) векселедавцем зобов'язань за такими векселями: простий вексель на 20 тис. дол., переказний вексель на 15 тис. дол., переказний вексель на 12 тис. дол. оплатити на вимогу векселедержателя суму неоплачених векселів, пеню в розмірі 6 %, починаючи від дня настання терміну платежу, на суму неоплачених векселів, а також витрати, пов'язані з невиконанням вексельних зобов'язань.

Векселедавець бере на себе зобов'язання сплатити банку комісійну винагороду за надання авалю в розмірі 0,9 % від вексельної суми протягом трьох календарних днів після укладання договору авалю.

Зазначені векселі надійшли до банку 5 квітня. Комісійну винагороду комбінат перерахував банку у вівторок 12 квітня. При настанні терміну платежу вексель на 20 тис. дол. було погашено векселедавцем, вексель на 15 тис. дол. було погашено із затримкою в 7 днів, а за векселем на 12 тис. дол. векселедержателем було здійснено протест щодо неплатежу.

Поясніть сутність авалювання векселів. Як вирішить банк питання про авалювання пред'явлених векселів? Як банк вирішить питання з векселем на 12 тис. дол.?

Тести для самоконтролю

1 Засоби платежів, що використовуються в міжнародній торгівлі:

- а) акредитив та інкасо, платіж на відкритий рахунок;
- б) документарні та недокументарні форми розрахунків;
- в) все вищезазначене.

2 Чи правильне твердження: «Платіж на відкритий рахунок не передбачає ведення контрагентами великого обсягу роботи з обліку продажу»:

а) так;

б) ні;

в) не завжди.

3 Найризикованіша для експортера форма розрахунків – це:

а) документарний акредитив;

б) банківський переказ;

в) платіж на відкритий рахунок.

4 При розрахунку за відкритим рахунком відсутній ризик:

а) непоставки товару;

б) неоплати товару;

в) країни.

5 При авансових розрахунках найбільш імовірний ризик:

а) непоставки товару;

б) неоплати товару;

в) кредитний.

6 Угоди today – це:

а) конверсійна операція з датою валютування в день укладання угоди;

б) конверсійна операція з датою валютування на наступний робочий банківський день за днем укладання угоди;

в) конверсійна операція з датою валютування на другий робочий банківський день з дня укладання угоди.

7 Угоди tomorrow – це:

а) конверсійна операція з датою валютування в день укладання угоди;

б) конверсійна операція з датою валютування на наступний робочий банківський день за днем укладання угоди;

в) конверсійна операція з датою валютування на другий робочий банківський день з дня укладання угоди.

8 Угоди spot – це:

а) конверсійна операція з датою валютування в день укладання угоди;

б) конверсійна операція з датою валютування на наступний робочий банківський день за днем укладання угоди;

в) конверсійна операція з датою валютування на другий робочий банківський день з дня укладання угоди.

9 Крос-курс – це:

а) співвідношення між двома валютами, яке визначено через їх курс до третьої валюти;

б) різниця між курсами продавця та покупця;

в) курс, згідно з яким банк продає валюту.

10 Різниця залишків коштів в іноземних валютах, які формують кількісно незбіжні зобов'язання (пасивів) і вимог (активів) для учасників валютного ринку, – це:

а) відкрита валютна позиція;

б) валютна позиція;

в) коротка відкрита валютна позиція;

г) довга валютна позиція.

Тема 7. Валютні операції на строковому ринку

Питання для самостійного опрацювання

1 Види строкових угод на валютному ринку.

2 Арбітражні валютні операції.

Теми рефератів

1 Арбітражне регулювання міжнародної комерційної діяльності.

2 Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ.

3 Порядок переміщення товарів та валютних цінностей через кордон України.

4 Регулювання міжнародних валютних відносин. Валютна політика.

5 Ринок євровалют – специфічний сектор валютного ринку.

Література [1, 2, 6 – 10, 19, 26, 35, 38, 65, 70].

Практичні завдання

Завдання 1

Комерційний банк А здійснював депозитно-кредитні валютні операції з трьома банками. Визначте дати валютування наданих угод.

12 січня банк А уклав угоду про розміщення 250 тис. дол. у банку Б терміном на три місяці на умовах спот;

5 лютого банк В уклав угоду про розміщення 50 тис. дол. у банку А терміном на умовах овернайт;

23 лютого банк А уклав угоду про розміщення 180 тис. дол. у банку Д терміном на умовах tom/week.

Завдання 2

15 січня банк уклав на умовах спот угоду про залучення 250 тис. дол. США терміном на один місяць під 7 %. Паралельно банк уклав угоду про розміщення 250 тис. дол. під 8 % терміном на три місяці. Дата валютування обох угод 15 січня, дата закінчення першої угоди 15 лютого, а другої – 15 квітня. Визначте валютну позицію банку, з якої дати в банку буде відкрита позиція. Розрахуйте дохід банку за умови, що банк планує підтримувати закриту валютну позицію за рахунок залучення ресурсів на ринку, причому прогнозується зниження відсоткових ставок на 0,6 % у кожному наступному місяці.

Тести для самоконтролю

1 Операції банків із залучення грошових коштів юридичних та фізичних осіб на вклади, на визначені терміни або до запитання – це:

- а) кредитні операції;
- б) депозитні операції;
- в) трастові операції.

2 Дата укладення угоди – це:

а) дата, коли банки домовляються про здійснення депозитної операції;

б) дата зарахування суми депозиту на кореспондентський рахунок банку;

в) дата повернення коштів. У разі розміщення депозиту на термін, що кратний тижню, дата закінчення депозиту припадатиме на той самий день тижня, що й дата валютування.

3 Дата валютування – це:

а) дата, коли банки домовляються про здійснення депозитної операції;

б) дата зарахування суми депозиту на кореспондентський рахунок банку;

в) дата повернення коштів. У разі розміщення депозиту на термін, що кратний тижню, дата закінчення депозиту припадатиме на той самий день тижня, що й дата валютування.

4 Дата закінчення депозиту – це:

а) дата, коли банки домовляються про здійснення депозитної операції;

б) дата зарахування суми депозиту на кореспондентський рахунок банку;

в) дата повернення коштів. У разі розміщення депозиту на термін, що кратний тижню, дата закінчення депозиту припадатиме на той самий день тижня, що й дата валютування.

5 Фіксована відсоткова ставка встановлюється при розміщенні/залученні депозиту та:

а) залишається незмінною на весь період депозиту;

б) може змінюватися протягом дії депозиту;

в) а та б.

6 Плаваюча відсоткова ставка

а) залишається незмінною на весь період депозиту;

б) може змінюватися протягом дії депозиту;

в) а та б.

7 Відсоткова ставка називається простою:

а) якщо кожне нарахування відсотків проводиться від однієї суми;

б) якщо база (сума) для нарахування відсотків змінюється з кожним періодом нарахування.

8 Відсоткову ставку називають складною:

а) якщо кожне нарахування відсотків проводиться від однієї суми;

б) якщо база (сума) для нарахування відсотків змінюється з кожним періодом нарахування.

- 9 Ставка залучення – це:
- а) ставка, під яку банк, що здійснює котирування, залучає ресурси на певний період;
 - б) ставка, за якою банк пропонує ресурси на певний період.
- 10 Ставка розміщення – це:
- а) ставка, під яку банк, що здійснює котирування, залучає ресурси на певний період;
 - б) ставка, за якою банк пропонує ресурси на певний період.

Тема 8. Управління валютними ризиками

Питання для самостійного опрацювання

- 1 Поняття валютних цінностей та їх основні види.
- 2 Валютна позиція, її види та принципи управління валютною позицією.

Теми рефератів

- 1 Стратегії управління валютним ризиком.
- 2 Використання строкових валютних операцій з метою хеджування валютного ризику.
- 3 Валютні ризики: економічна природа та управління.
- 4 Управління ризиками банку.
- 5 Страхування ризиків, з якими пов'язані валютні операції комерційних банків.
- 6 Страхування кредитних ризиків комерційних банків.
- 7 Стратегії хеджування валютного ризику.

Література [5, 6, 8, 10, 35, 40, 70].

Практичні завдання

Завдання 1

На основі наведених даних про валютні операції уповноваженого банку протягом одного дня (таблиця 6) визначити довгу і коротку валютні позиції банку після проведення

кожної операції з купівлі-продажу валюти, оцінити валютну позицію на кінець дня і результат покриття довгої і короткої позицій (у випадку відкритої позиції).

Таблиця 6 – Дані про валютні операції

Валютні операції банку	Сума, тис. грн
1 Продано доларів США	2000
Куплено англійських фунтів	3 500
2 Продано англійських фунтів	5400
Куплено євро	10000
3 Продано євро	5 100
Куплено французьких франків	11 100
4 Продано французьких франків	12 000
Куплено доларів США	3000
5 Продано євро	2 500
Куплено доларів США	1 000

Розрахувати норматив ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку, ураховуючи, що регулятивний капітал банку складає 20 655 тис. грн. Зробити висновок щодо ефективності управління валютною позицією в банку. Розрахунки рекомендовано виконувати в таблиці (таблиця 7).

Таблиця 7 – Визначення валютної позиції

Валютна позиція			
довга		коротка	
валюта	сума	валюта	сума

Тести для самоконтролю

1 Наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют та цін на банківські метали, - це:

- а) ризик зміни відсоткової ставки;
- б) валютний ризик;
- в) ризик зміни вартості цінних паперів.

2 Наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність банку виконати свої зобов'язання в належні терміни, не зазнавши при цьому неприйнятних втрат, - це:

- а) ризик зміни відсоткової ставки;
- б) валютний ризик;
- в) ризик ліквідності.

3 Наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком (його підрозділом) або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання, - це:

- а) кредитний ризик;
- б) валютний ризик;
- в) ризик зміни вартості цінних паперів.

4 Основними елементами управління кредитним ризиком є:

- а) лімітування та нормування обсягів кредитних вкладень та формування ефективної цінової політики;
- б) формування страхових резервів по кредитних ризиках та диверсифікація кредитних вкладень;
- в) усе вищезазначене.

5 Ризик країни:

а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;

в) це загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту.

6 Ризик банку:

а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;

в) полягає в невиконанні сторонами умов контракту.

7 Валютний ризик:

а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;

в) це загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту.

8 Ризик неплатежу:

а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;

в) виникає для експортера, якщо імпортер неспроможний або не бажає здійснити платіж за контрактом.

9 Ризик невиконання контракту:

а) полягає в невиконанні сторонами умов контракту;

б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком.

Список літератури

1 Азаров Л. Міжнародні розрахунки і документарні операції [Електронний ресурс] / Л. Азаров // Юридичний журнал – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua>.

2 Арутюнян С.С., Итыгина Е.В. Международные финансы: Учеб. пособ. для студ., изуч. междунар. эконом. отношения – Одесса: ОКФА, 1997. – 96 с.

3 Балабанов И.Т. Банки и банковское дело: Учебник – С.Пб.: Питер, 2003. – 304 с.

4 Банківська енциклопедія / За ред. А.М. Мороза. – К.: Ельтон, 2002. – 328 с.

5 Береславська О.І. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник / О.І. Береславська, М.І. Савлук (ред.). – К.: Видавництво КНЕУ, 2002. – 390 с. – Бібліогр.: с. 382-383.

6 Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2004. – 409 с.

7 Сігаєва У.М. Валютні операції: Опорний конспект лекцій для студ. базової освіти. – К.: ВЦ КНТЕУ, 2003. – 51 с.

8 Вірван Л.А. Міжнародні розрахунки України та перспективи їх розвитку: Дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Київський національний економічний ун-т. – К., 2001. – 185 с. – Бібліогр.: с. 159 – 172.

9 Гроші та кредит / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.

10 Губарева І.О. Міжнародні валютно-кредитні розрахунки: Конспект лекцій. – Харків: ХНЕУ, 2006. – 128 с.

11 Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» за №15-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.

12 Домрачев В.М. Міжнародні банківські розрахунки: Навч. посібник – К.: Європейський ун-т, 2007. – 88 с. – Бібліогр.: в кінці розд.

13 Дроздова Г.М. Менеджмент внешнеэкономической деятельности предприятия: Учеб.пособник – Донецк: ДонГАУ, 2001. – 154 с.: рис. – Бібліогр.: С. 152 – 154.

14 Закон України «Про банки і банківську діяльність» (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua)

15 Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua).

16 Закон України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua).

17 Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua).

18 Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua).

19 Закон України «Про фінансовий лізинг» (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua).

20 Закону України «Про Національний банк України» (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua)

21 Золотов А. Ф. Международные валютно-кредитные отношения: Курс лекций. – К.: Межрегиональная академия управления персоналом, 2001. – 108 с.

22 Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті»: Затв. Постановою Правління НБУ від 21.01.2004 № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua).

23 Інструкція НБУ «Про порядок відкриття, використання та закриття рахунків у національній та іноземній валюті»: Затв. Постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. №492 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua).

24 Інструкція НБУ «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні»: Затв. Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. №368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua)

25 Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті: Затв. Постановою Правління Національного

банку України 16.08.2006 N 320 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua> .

26 Кавторева Я. Валютные операции: порядок осуществления и учет. – Харьков: Издательский дом «Фактор», 2003. – 119 с.: табл. – Библиогр.: С. 104 – 108.

27 Класифікатор іноземних валют та банківських металів: Затв. Постановою Правління НБУ 04.02.1998 № 34 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

28 Конвенція Організації Об'єднаних Націй про незалежні гарантії та резервні акредитиви від 11.12.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.

29 Губарева І.О. Контрольні завдання та методичні рекомендації до їх виконання з курсу «Міжнародні валютно-кредитні розрахунки» для студентів спеціальності 8.050105 усіх форм навчання. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2005. – 24 с.

30 Курбангалеева О.А. Валютные операции. – М.: Вершина, 2005. – 223 с. – (Бухгалтерская панорама).

31 Носкова И.Я. Валютные и финансовые операции: Учеб. для студ. вузов, обуч. по экон. спец. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы, 1998. – 334 с.

32 Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»: Затв. Постановою Правління НБУ 15.03.2004 № 104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

33 Аванесова І.А. Методичні рекомендації до виконання завдань з курсу «Міжнародні кредитно- розрахункові та валютні операції» для студ. спец. та спеціалізацій «Банківська справа», «Облік і аудит у банку», «Фінансове посередництво», «Менеджмент ЗЕД», «Фінанси підприємств», «Менеджмент митної справи» всіх форм навч. – К.: КНТЕУ, 2003. – 76 с. – Бібліогр.: С. 66 – 70.

34 Губарева І.О. Методичні рекомендації до семінарських занять з курсу «Міжнародні валютно-кредитні розрахунки» для студентів спеціальності 8.050105 усіх форм навчання. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2005. – 16 с.

35 Михайлів З.В., Гаталяк З.П., Горбаль Н.І. Міжнародні кредитно-розрахункові відносини та валютні операції: Навч.

посібник – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2004. – 244 с.

36 Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції: Опорний конспект – К.: КНТЕУ, 2003. – 79 с. – Бібліогр.: С. 75 – 78.

37 Мовсесян А.Г., Огнивцев С.Б. Международные валютно-кредитные отношения: Учебник. — М.: Инфра-М, 2005. — 311 с.: рис. — (Серия "Высшее образование").

38 Облаухова М.В. Международные валютные отношения: Учеб. пособие – Новосибирск: СибГУТИ, 2001. – 58 с. – Библиогр.: С. 58.

39 Патица Н.І. Валютні операції: Навч. посібник для дистанц. навч. – К.: Університет «Україна», 2008. – 188 с. – Бібліогр.: С. 181 – 185.

40 Петрашко Л.П. Валютні операції: Навч. посібник – К.: КНЕУ, 2001. – 204 с. – Бібліогр.: в кінці розділів.

41 Положення про валютний контроль: Затв. Постановою Правління НБУ від 08.02.2000 р. № 49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.

42 Положення про відкриття та функціонування кореспондентських рахунків банків-резидентів та нерезидентів в іноземній валюті та кореспондентських рахунків банків-нерезидентів у гривнях: Затв. Постановою Правління НБУ 26.03.98 р. N 118 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.nau.ua>.

43 Положення про встановлення і використання офіційного курсу гривні до іноземних валют: Затв. Постановою Правління НБУ від 06.03.2001 р. № 98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.

44 Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах: Затв. Постановою Правління НБУ 15.12.2004 N 639 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

45 Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України : Затв. Постановою Правління НБУ 29.12.2000 N 520 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

46 Положення про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями: Затв. Постановою Правління НБУ 03.12.2003 N 514 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

47 Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою: Затв. Постановою Правління НБУ 10.08.2005 р. N 281 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

48 Постанова Кабінету Міністрів України і НБУ «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті (зі змінами та доповненнями від 28.07.2004 р. № 984 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.

49 Правила бухгалтерського обліку банками України обмінних операцій в іноземній валюті та банківських металах: Затв. Постановою Правління НБУ 16.12.1998 р. N 520 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

50 Правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України: Затв. Постановою Правління НБУ 18.03.1999 р. N 127 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

51 Правила Національної системи масових електронних платежів: Затв. Постановою Правління НБУ 11.01.2005 N 620 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

52 Правила функціонування Системи підтвердження угод на міжбанківському валютному ринку України Національного банку України та перерахування (зарахування) коштів за окремими операціями з іноземною валютою і банківськими металами: Затв. Постановою Правління НБУ 10.08.2005 р. N 281 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

53 Резникова Т.А. Валютные операции: Учеб. пособие – Харьков: ХГЭУ, 2001. – 99 с. – Библиогр. рек. лит.: С. 97.

54 Рыбалкин В.Е., Щербанин Ю.А., Щетинин В.Д. Международные экономические отношения: Учеб. для студ. вузов, обуч. по экон. спец., а также спец. экономики и управления (060000). – 6-изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 591 с. – (Серия «Золотой фонд российских учебников»). – Авт. указ. в вых. данных. – Библиогр.: в конце разд.

55 Саєнко О.О., Птахіна О.М. Міжнародні фінансові розрахунки: Метод. вказ. до семінар. та практ. занять для студ. ден. й заоч. форм навч. за спец. «Фінанси». – Луганськ: ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2008. – 39 с. – Бібліогр.: С. 37-38.

56 Симионов Ю.Ф., Носко Б.П., Гильяно А.А. Мирская экономика и международные экономические отношения. – Ростов Н/Д Феникс, 2004. – 156 с.

57 Соколова О.В. Финансы. Деньги. Кредит: Учебник. – М.: Юристь, 2000. – 784 с.

58 Статус Конвенції Організації Об'єднаних Націй про незалежні гарантії та резервні акредитиви від 30.10.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua)

59 Сурен Л. Валютные операции: Основы теории и практика / Пер.с нем. – М.: Дело, 2001. – 176 с.

60 Тимофеева И.В. Международные экономические отношения: Учеб.-метод. пособие для ст. кл. сред. шк. и неэкон. фак. – С.Пб.: Издательство РГПУ им. А.И. Герцена, 2000. – 28 с. – Библиогр.: С. 28.

61 Толпыгина Л.М. Валютные операции коммерческих банков: Учеб. пособие. – Иркутск: ИГЭА, 2000. – 200 с.

62 Шмырева А.И. Валютные операции и валютное регулирование: Учеб. пособие. – Новосибирск: Новосибирская гос. академия экономики и управления, 2000. – 52 с.: схемы.

63 Уніфіковані правила по інкасо від 01.01.79 Публ. МТП №322 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua)

64 Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів (зі змінами і доповнен. 1993 р., публ. МТП № 500) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua).

65 Филипенко Т.В. Международные денежные и финансово-кредитные отношения: Научно-практ. пособ. / Т. В. Филипенко. – Донецк: Донецкий ин-т внутренних дел, 2001. – 268с. – Библиогр.: С. 260-263.

66 Хасбулатов Р.И., Атаман В.А., Бужигаева Т.Е. и др. Мировая экономика и международные экономические отношения: Учеб. для студ., обуч. по спец. «Мировая экономика» – М.: Гардарики, 2006. – 718 с. – Библиогр.: в конце разд.

67 Чиж Н.М. Міжнародні валютно-кредитні розрахунки: Методичні вказівки до практичних занять для студентів спеціальності 7.050105 «Банківська справа» денної та заочної форм навчання. – Луцьк: РВВ ЛНТУ. 2009. – 48 с.

68 Чиж Н.М. Теоретичні аспекти міжнародних розрахунків // Зб. наук. праць «Економічні науки». – Серія «Економічна теорія та економічна історія» – Луцьк: ЛНТУ, 2008. – Випуск 5 (19). – Ч. 2 – С. 302 – 312.

69 Шарова О.И. Финансы и кредиты во внешнеэкономической деятельности: Учеб. пособие для специализации 060805. – Ч. 1: Международные валютные отношения и валютная система. – М.: Московский технический ун-т связи и информатики, 2000. – 24 с.

70 Шевчук І.М. Міжнародні валютно-кредитні розрахунки: Навч.-метод. посібник. – Львів: Львівська комерційна академія, 2004. – 148 с.

71 Щеголева Н.Г. Валютные операции: Учеб. для студ. вузов, обуч. по спец. 061700 «Статистика», 351000 «Антикризисное управление» и др. экон. спец. и направлениям. – М.: ООО «Маркет ДМ Корпорейшн», 2004. – 576с. – Библиогр.: С. 573 – 576.

72 Щербанин Ю.А., Рожков К.Л., Рыбалкин В.Е., Фишер Г. Международные экономические отношения. Интеграция: Учеб. пособие для студ. вузов, обуч. по экон. спец. – М.: Банки и биржи, 1997. – 128 с.

73 Яблукова Р.З. Международные экономические отношения: В вопросах и ответах: Учеб. пособие – М.: Проспект, 2004. – 288 с. – Библиогр.: С. 277.

